

GÁTI FERENC

1920 - 2007

Október 4-én délelőtt éppen a gyermekvédelem órámat készítettem elő a Bárczin, amikor a szomorú hír utolért: „Gáti tanár úr tegnap este elhunyt”. Megrendülésemben csak néhány mondatot tudtam mondani a hallgatóknak arról, hogy a XX. századi magyar gyermekvédelem egyik utolsó, nagyformátumú alakja ment el, hogy számomra ő mindig az volt és marad, aki a gyermekvédelmi szakmát testesíti meg, és emberségből irányt mutat.

Nem elérhetetlen, távoli példakép volt és nem olyan valaki, akire hasonlítani szeretnénk, hanem azon kivételes személyiségek egyike, akikkel beszélgetve hirtelen tenni akarunk, millió új gondolatunk támad, megerősödik a hitünk, hogy érdemes küzdeni. Nem kellett mindenben egyetértenünk ahhoz, hogy erősen hasson rám. De amint megszólalt, elvűsége, elkötelezettsége már az első pillanatban nyilvánvaló volt, ez hitelessé tette és bizalmat ébresztett. Markáns véleményformálása úgy ragadott magával, hogy hatására a saját tétova gondolatkezdeményeimet végig tudtam gondolni és bizonytalan szakmai készítéseim elhatározássá váltak. Meghatározó egyéniség volt. Energikus és rendszeres. Energiát és viszonyítási alapot adott át. Mindezek a tulajdonságai az életútjával együtt szemlélve mutatják meg igazi nagyságát azoknak is, akik személyesen nem találkozhattak vele.

Szakmai életútjának állomásai:

1938-1947. önkéntes szociális munkás dr. György Júlia patronázs intézeti nevelési tanácsadójában

1947-1951. gyermekotthoni nevelő

1951-1955. ifjúságvédelmi felügyelő, családgondozó a ferencvárosi Dzsumbujban

1956. általános iskolai tanár

1957. a Család és Iskola szerkesztője

1957-1961. az Országos Gyermekek- és Ifjúságvédelmi Tanács egyik megalapítója, szervezője és jellegadó személyisége

1958-1962. az MM Gyermekek- és Ifjúságvédelmi osztály vezető-helyettese

1962-1975. a Budapest, XIV. kerületi Május 1. úti általános iskola igazgatója

1962-1991. a Magyar Pszichológiai Társaság alapító tagja, az Etikai Bizottság tagja

1966. egyetemi doktorátust szerzett

1967. a Magyar Pedagógiai Társaság Gyermekvédelmi szakosztályának tagja

1968-tól előadó a Fővárosi Pedagógiai Intézet gyermekvédelmi tanfolyamain. A TIT előadója

1970-1990. egyetemi oktató, címzetes egyetemi docens az ELTE BTK Pedagógiai és Pszichológiai Tanszékén, a Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézetében, az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán

1972-1985. a Hazafias Népfront Budapesti Bizottságában a Gyermekvédelmi munkacsoport vezetője

1981-1987. a Társadalmi Beilleszkedési Zavarok (TBZ) tárcaközi komplex kutatási főirány Tudományos Tanácsának tagja, gyermekvédelmi témafelelős. Az Állami Ifjúsági Bizottságba delegált szakértő.

Széleskörű publikációs tevékenységet fejtett ki, tudományos, szakmai és ismeretterjesztő tanulmányok, könyvek, egyetemi jegyzetek, cikkek, televíziós- és rádióműsorok alkotója volt. Több mint ötvenéves gyermekvédelmi munkássága során negyedszázadig az ország gyermekotthonait, gyámhatóságait járta. Részt vett a gyermekvédelemmel kapcsolatos valamennyi tevékenységformában az esetmunkától az oktatáson, az igazgatási, a jogszabályalkotási tevékenységen keresztül a tudományos kutatómunkáig.

Emléke előtt tisztelve, Gáti Ferencnek egy tulajdonságát külön is szeretném megörökíteni. Gáti Ferenc bátor ember volt. Bátor volt, amikor a Vészkorszak idején a származásuk miatt életveszélynek kitett, magukra maradt kisgyermekeket mentett meg és bátor volt akkor is, amikor békeidőben az MM Gyermekek- és ifjúságvédelmi osztálya vezetőhelyetteseként helyi kiskirályokkal szállt szembe, leleplezve a visszaéléseiket.

A rendszerváltozás után már visszavonultan élt. Szakmai rendezvényekre nem járt, a szakmával nem érintkezett. 2000-ben azonban, amikor éppen ennek a folyóiratnak a hasábjain megemlékeztünk a nyolcvanadik születésnapjáról, egy este megszólalt a telefonon. Gáti Ferenc keresett. Jólesett neki a köszöntés – mondta, és meghívott egy baráti beszélgetésre. Sok mindenről esett szó köztünk a gyermekvédelem jelenéről, a törvényről, de főleg mesélt. Történetei a múlttól szóltak, de a jelennek. Nem volt olyan mondata, amiben valamilyen ma is közvetlenül felhasználható észrevétel, szempont, gyakorlati elem ne szerepelt volna. (Nagyon sajnáltam, hogy nincs nálam magnetofon. Jegyzetelni a találkozás természete miatt illetlenség lett volna.)

Aztán évek teltek el. Az elsőt követte még néhány találkozás. Végül a Fővárosi TEGYESZ támogatásával megkezdődött a Gyermekvédelmi arcképcsarnok video-interjúinak felvétele. Gáti tanár úrral sokórás fel-

vételt sikerült készíteni. Minden elkészült tekercest végignézett – és nem járult hozzá a közzétételükhöz. Nem volt elégedett.

Töredékesnek, félreérthetőnek érezte. Kiderült, hogy lehetetlen elmesélni több mint fél évszázad minden töprengését, erőfeszítését, harcát, kudarcát és eredményét, megvalósult, eltorzult vagy fiókban maradt javaslatát, azok teljes személyi és társadalmi összefüggés- és hatásrendszerében. Ebben a formában nyilvánosságra hozni mindezt? Az az önmagával szemben is magasra állított mércével mérve elfogadhatatlan, a kortársai emlékéhez méltatlan lett volna.

Az általa elmondottakhoz ezért hozzá kell tennünk mindazt, ami még tőle és tőlük származik. Tőlük örököltük például: a gyermekvédelemben használt fogalmakat, értékeket, a gyermekközpontú szemléletet, a modernizációs elkötelezettséget. Azt az örökséget, amivel ma, hozzájuk méltó módon, nekünk kell sáfárkodnunk.

Hetvenötödik születésnapján, egy vele folytatott beszélgetésben, bizakodásba hajló kétellyel adta tovább a “stafétabotot”. A következőket mondta:

„...attól tartok, hogy jónéhány barátommal és kollégámmal együtt egy kihalóban lévő fajta utolsó példányai közé tartozom; azok közé, akik megszállottsággal és önzetlennel, sőt anyagi és munkaáldozattal is igyekeztek valamit tenni a gyermekvédelem érdekében. Nemcsak a gyermekekért, nem önmagukért, nem az iskoláért, nem a pedagógiáért, hanem a magyar társadalomért, a humánus eszmék megvalósításáért. Nem véd bennünket a kihalástól a természetvédelmi törvény, no és ez a munkaterület soha és sehol sem kapta meg méltó helyét a társadalom életében. Jónéhány kitüntetésem van, mindegyiket megtisztelőnek tartom, meghatódtam tőlük, és mindegyik újabb munkára ösztönzött. Megkaptam az élettől a magas kitüntéseket, de elégedetlen vagyok, mert azt szerettem volna, ha javaslataimból sokkal több valósulhatott volna meg. Ez a következő szakember nemzedék sikere lesz. Lesz?”

Domoszló András